

גליון קנ"ח / פ' חיי שרה / ה'תשע"ד
קהילת "חניכי הישיבות", רמות ב'

האוכל מאכל להפסיק בין גבינה או דגים לבשר האם צריך לברך עליו

א. קינוח והדחה בין אכילת בשר וגבינה. ב. אחר שעה. ג. הדחה בין אכילת דג ובשר. ד. ברכה כשבולע שלא לצורך אכילה.
ה. ברכה על אכילה לצורך רפואה.

א. קינוח והדחה בין אכילת בשר וגבינה

מי שאכל בשר אפילו של חיה ועוף אסור לו לאכול אחריו גבינה עד **לסעודה אחרת** כמבואר ב**ש"ס חולין** (קה), וכן נפסק ב**שו"ע** (יו"ד סי' פט סעי' א). ולענין זמן ההמתנה הכרעת ה**שו"ע** (שם סעי' א) שצריך להמתין שש שעות. אולם הרמ"א (שם) כתי' שלאחר שסילק השולחן ובירך בהמ"ז מותר לאכול מיד ע"י קינוח והדחה, והמנהג הפשוט להמתין אחר אכילת הבשר שעה ויש מדקדקים להמתין ו' שעות וכן נכון לעשות, ע"כ. ועי' מש"כ בכל זה בס"ד בגליון ק"ב.
ועי' עוד ב**שו"ע** (שם סעי' ב) דאם אכל גבינה מותר לאכול אחריו בשר מיד, ובלבד שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם וצריך לקנה פיו ולהדיחו והקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה, וכן בכל דבר שירצה, חוץ מקימחא ותמרי וירקא, לפי שהם נדבקים בחניכים ואח"כ ידחי פיו במים או ביין. אלא דדעת הרמ"א דיש להחמיר אחר אכילת "גבינה קשה" שלא לאכול אחריה אפילו בשר עוף, כמו בגבינה אחר בשר, אלא דיש מקילין ואין למחות, רק שיעשו קנוח והדחה ונטילת ידים, מיהו טוב להחמיר, ע"כ. ומ"מ עי' בגליון צ' דדעת הרבה פוסקים דבגבינות המצויות בזמננו אין חובה להמתין ו' שעות אלא בקינוח והדחה סגי.

ב. אחר שעה

ואם המתין שעה בין אכילת גבינה לבשר יש לדון אם צריך קינוח והדחה, דהנה ב**ט"ז** (סי"ב) כת' דמי שנהג לקולא להמתין שעה בין בשר לחלב צריך ג"כ לקינוח והדחה, ע"כ. אולם ה**ש"ך** (סי"ד) כתב דמהא דכתב הרמ"א "דיי"א מיד אם סילק ובירך מותר ע"י קינוח והדחה" משמע דקינוח והדחה מיהא בעי היינו אם בא לאכול מיד אחר שסילק ובירך, ע"כ. ולמעשה בפמ"ג (שם מ"ז סי"ב) הסכים ל**ט"ז**. אולם ה**חכ"א** (כלל מא אות יג) פסק כה**ש"ך**. ו**בדרכ"ת** (סי"ק טו) כתי' דהעיקר כה**ט"ז**. אולם י"ל דכ"ז לענין גבינה לאחר בשר דכיון שהבשר קשה יש לחוש בו טפי שנשאר בין השיניים, אבל מאכלי חלב י"ל דכ"ז ע"י יודו לדברי ה**ש"ך** דעכ"פ אחר שעה תו לא צריך קינוח והדחה (ומ"מ לפי הגר"א שם דהמתנת שעה הינה משום הזוהר דס"ל דאין לאכול בשר וחלב בשעה אחת אין חילוק).

ג. הדחה בין אכילת דג ובשר

וכמו כן כתב ב**שו"ע** (יו"ד סי' קטז סעי' א) דבין אכילת בשר לאכילת דגים ירחוץ ידיו ויאכל פת שרוי בינתיים, כדי לרחוץ פיו. אולם הרמ"א כתב דאין לחוש וכן נוהגין שלא לרחוץ הפה ולא הידים ביניהם, ומ"מ יש לאכול דבר ביניהם ולשתות, דהוי קנוח והדחה, ע"כ. וכן פסק ב**מ"ב** (סי' קע"ג סי"ד) דאע"פ דלא נוהגים ליטול ידים מ"מ יש לעשות קינוח והדחה. וכן דעת הגריש"א זצ"ל (אשרי האיש פ"ז אות ו').

ולענין סדר הקינוח וההדחה כתבו ה**ש"ך** (סי' פט סי"ג) ו**הערוה"ש** (אות ט) דאיזה מהם שירצה יקדים. אבל ב**שירוי ברכה** (שם אות א) כתב שנכון להקדים הקינוח. ונחלקו האחרונים אם צריך לבלוע המאכל שמקנח בו, דעת הפרי תואר (סי"ק ז) בפשיטות דאם לעס בפיו ופלט לא מיקרי קינוח עד שיבלענו. וכן פסק הפת"ש (סי' ה), והוסיף דלכתחלה בלא"ה צריך לבלוע ואסור לפלוט משום הפסד אוכלין עיין באו"ח סי' קע"ב, ע"כ. אולם דעת הפמ"ג (שי"ד סי"ב) דא"צ לבלוע. וכן פסקו ב**שו"ב** (אות טז) ו**בניד יהודה** (קצר סי"ח).

ויש לדון כשבולע המאכל רק לצורך הקינוח, האם יש לברך על בליעת המאכל שמקנח בו פיו, דדלמא כיון דאין כוונתו לאוכלו כלל אינו חייב ברכה.

ד. ברכה כשבולע שלא לצורך אכילה

והנה לכאורה אכילה זו בכלל טעימה, וכבר שנינו ב**ברכות** (יד) טעימת תבשיל אינה טעונה ברכה, והשרוי בתענית טועם ואין בכך כלום, עד כמה ר"א ורב אסי טעמי עד שיעור רביעית, ע"כ.

אלא דבאמת נח' הראשונים בביאור סוגיא זו, דעת תוס' (שם ד"ה טועם) דכל זה כשחוזר ופולט דלא חשיב הנאה מן הטעימה אבל בולע לא. וכן הביא הרא"ש (שם פ"ב סי' ו), וסיים שם דזה עד רביעית אבל טפי מרביעית חשיב הנאה לענין תענית, אבל ברכה ל"צ כיון שאינו נהנה בתוך מעיו, ע"כ. [ומבואר דלדעת הרא"ש אף ברביעית פטור מברכה כיון שאינו בולע, וזה דלא כהאהל מועד (שער הברכות דרך א נתיב ד) שכתב שמטעמת א"צ ברכה אפי' לפנייה אא"כ היה שם כשיעור רביעית אבל בזה השיעור מברך אע"פ שאינה בולעת כלום והואיל והחיד טועם עכ"ל. וכתב הב"י (סי' ר) על דבריו ול"נ דברכה לא בטעימת חיד תליא אלא באכילה תליא כדכתיב (דברים ה, ט) "ואכלת וברכת" ואכילה היינו הנאת מעיים כדברי הרא"ש (שם), עכ"ל. ועי' לקמן].

אולם עי' ברמב"ם בהלכות ברכות (פ"א ה"ב) שסתם דמטעמת א"צ ברכה עד רביעית, ע"כ. ומשמע דאף אם בולע לא חייב ברכה (מיהו לענין תענית כתב (תעניות פ"א ה"ד) דדוקא אם פולט הוי טעימה ולא אכילה). וכ"כ בבס"מ (ברכות שם) דס"ל להרמב"ם דלענין ברכה אפילו ע"י בליעה חשיב טעימה וא"צ ברכה, ואפשר לתת סמך לדבר ד"ואכלת וברכת" כתיב שיהא לו כוונת אכילה משמע, ורביעית אע"פ דהיא מטעמת כוונת אכילה יש לה [ואע"פ דהאי קרא בברכה אחרונה מיירי מ"מ יש לסמוך על מקרא זה ברכה ראשונה], ע"כ. [וכהב"י מבואר ברש"י (ברכות לה:) דכתב שהטעם שלא מברכין על שמן זית הוא משום דמזיק ליה לגופיה ואין זו אכילה שטעונה ברכה דגבי ברכה ואכלת כתיב. ועי' בראש יוסף (שם ד"ה אמר ר' יהודה) מה שכתב בביאור דבריו].

[המשך בעמוד הבא]

שגג ולא התפלל מנחה בע"ש ונזכר לאחר שסיימו תפילת ערבית כיצד ינהג

אמרינן בברכות [כו:] אמר ר' יוחנן טעה ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתיים, שחרית מתפלל במנחה שתיים. ואמרינן עוד שם משמיה דר' יוחנן - טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית ב', ואין בזה משום דעבר יומו בטל קורבנו.

ות"ר [שם ע"ב] טעה ולא התפלל מנחה בע"ש מתפלל בליל שבת שתיים, טעה ולא התפלל מנחה בשבת מתפלל במוצאי שבת שתיים.

והב"ב הרשב"א [ברכות כו:] ומיהו דוקא בזמן תפלה, לפי שכיון שהוא זמן תפלה והוא עסוק בתפלתו חוזר ומשלים מה שטעה בתפלתו, אבל שלא בזה זמן תפלה לא, שאל"כ מאי מתפלל ערבית שתיים ומתפלל מנחה שתיים דקאמר, לימא טעה ולא התפלל שחרית קודם חזור ומתפלל לאחר חצות, א"נ טעה ולא התפלל מנחה חוזר ומשלימה כל הלילה הל"ל. עכ"ל. והובאו דבריו בב"י [סי' ק"ח].

וכדברים אלו פסק לדינא בשו"ע [סי' ק"ח] - טעה או נאנס ולא התפלל שחרית מתפלל מנחה שתיים, הראשונה מנחה והשניה לתשלומין וכו', טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתיים וכו', טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתיים וכו'. טעה ולא התפלל מנחה בע"ש מתפלל ערבית שתיים של שבת, הראשונה לערבית והשניה לתשלומין וכו', טעה ולא התפלל מנחה בשבת מתפלל במו"ש שתיים של חול וכו'.

והביא דברי הרשב"א בס"ג בזה"ל - הא דמשלים התפלה שהפסיד דוקא בזמן תפילה אבל בשעה שאינה זמן תפילה לא.

וכתב המהריק"ש [על הגליון שם] - ודוקא עם התפלה שבזמנה דהיינו שיהא סמוך לה בכדי שתתיישב דעתו עליו, כן כתבו הראב"ד [תפילה ג, ו] והרשב"א ז"ל [ברכות כו, א ד"ה איכשיל]. וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל [פ"ג מהל' תפלה ה"ח] שכתב ומתפלל ומקדים תפלה שבזמנה ואחריה מתפלל התשלומין, ע"כ. וכיון שכתב משלם אותה תפלה בזמן תפלה הסמוכה לה ומקדים תפלה שבזמנה היה מספיק, דכיון שצריך להתפלל אותה בזמן תפלה הסמוכה

לה ומקדים את שבזמנה ידוע הוא שאחר כך יתפלל תפלת התשלומין, אלא ודאי לאשמעינן שצריך שתהיה מיד אחריה, ולכן כתב אחריה ולא כתב ואחר כך, וזה דקדוק נאות, אמנם לא דקדקתי כן אלא מפני שמצאתי להראב"ד והרשב"א שכתבו כן בפירושו. עכ"ל. והובאו דבריו בהגהות הרעק"א.

וכיוצ"ב כתב הפר"ח [סי' ג] דדוקא בעודו עוסק בתפילתו העקרית אחר ששהה כדי הילוך ד"א צריך להתפלל תפילת תשלומין, אבל אם הפסיק בין תפלה לתפלה והלך לעסקיו, שוב אינו מתפלל תפלת תשלומין, ודקדק כן הרשב"א מדאמרינן מתפלל ערבית ב', ולא היה לו לומר אלא חוזר ומשלימה כל הלילה. עכ"ד ע"ש (מ"ש בזה בדעת הב"י). והובאו דבריו בהגהות הרעק"א, ובשערי תשובה [סי' ר].

אולם הא"ר [א"י וא"ר סי' ד] כתב דאפשר דמ"ש הרשב"א והוא עוסק בתפילתו לאו דוקא, אלא כל זמן התפלה עוסק בתפלה קרינן ביה, והיינו דמסיים אבל שלא בזמן תפלה וכו', משמע דעיקר תלוי בזמן התפלה, וכן נראה מדברי השו"ע והלבוש, וכן מבואר בב"י סי' פ"ט שפי' הכי דברי הרשב"א, וכן משמע בהגהת סמ"ק [סי"א אות מ"ד] ובתשב"ץ [סי' רכ"א], ומ"מ יש לחוש ולהחמיר להתפלל אותה בנדבה. עכ"ד.

וכיוצ"ב כתב הח"י אדם [הל' תפילה כלל כ"ז ס"ה] דלכתחילה יתפלל התשלומין תיכף לאחר שסיים תפלת החובה, אבל כדיעבר שלא התפלל תיכף או שלא נזכר עד אחר שהתפלל שעה או שתיים, יסמוך על הפוסקים שיכול להתפלל אע"פ שאינו עוסק עכשיו בתפילה.

והשו"ע (סי' רי סעי' ב) מחמת הכלל ד"ספק ברכות להקל" סתם להלכה בדעה ראשונה כהרמב"ם דאינו מברך אף אם בולע, ושוב הביא בשם י"א דעת תוס' [ומש"כ שפסק כן מכה סב"ל מבואר להדיא בב"י וכ"כ הרמ"א שם]. **וביאר בט"ז** (שם סי' ק"ד) דאע"ג דאסור ליהנות מהע"ז בלא ברכה, היינו שרוצה ליהנות ממנו עצמו אבל בזה שאין כוונתו אלא לטעום התבשיל א"צ ברכה עד רביעית, ע"כ.

[וע"י **באר** (סי' ק"א) ו**בפמ"ג** (א"י"א סי' ק"ו) שאם טועם לדעת אם המאכל הוא טוב כיון שאינו מכוון לאכילה אינו מברך. וכן פסק **המ"ב** (סי' ק"ג). וע"י עוד **באר** (שם) דהיינו אפי' אחר הבישול, אולם **באלף למגן** (שם) הבין בדעת הרמ"א שאחר הבישול אינו בכלל טעימה וע"י **במ"ב** (שם) שפסק דאף לאחר הבישול (שאינו ביכולתו לתקן המאכל) וטועם רק לידע אם הוא טוב פטור מברכה].

וכתב **בעטרת זקנים** (שם) דכיון דמשום סב"ל אתינן עלה, לפיכך בין אם בולע פחות מרביעית או אינו בולע אלא פולט אפילו יותר מרביעית אינו מברך [ומבואר דס"ל דלדעת החולקים על הרמב"ם על יותר מרביעית מברך אפילו כשפולט, והיינו כסברת האהל מועד הנ"ל דס"ל דבכה"ג מברך. אולם **בביאור הגר"א** (אות ה) נקט בדעת תוס' שאפילו יותר מרביעית אינו טעון ברכה. וע"י **בלבוש** שנקט שאף לדעת הרמב"ם ביותר מרביעית חייב ברכה אפילו אם פולט. והמ"ב (סי' ק"ט) פסק דלא כהלבוש].

אלא דיעוין **ברוקח** (תענית סי' רט) שכתב דמטעמת אין בה משום הפסק תענית, וא"צ ברכה, וכדאמרינן במדרש שמואל (שורח טוב פ"י מובא בילקוט שמעוני) ויאמר העם אל שאול היונותן וגו' ויפדו העם אל יהונתן ולא מת, אמר ר"ש בן לקיש וכי אכל והלא מטעמת טעם, לא כן אמר רב בא חסידא בר רבי זעירא המטעמת אין בה לא משום אכילה ולא משום שתייה ולא משום הפסק תענית ואינה טעונה ברכה, ע"כ. וכבר הביא דבריו **במ"א** (סי' ק"ו) וכתב דמשמע דאפילו כשבולע ויש לו כוונת אכילה אינו מברך דומיא דיהונתן כיון שטועם מעט, והיינו טעמא כי נפשו חשקה לאכול יותר רק שנמנע משום איסור מקרי טעימה, ע"כ. [וע"י **ביערת דבש** (ח"יב דרוש ד ת ד סד) שכתב שצדקו דברי הרמ"א בהבנת דברי המדרש].

ולמעשה עיי"ש **במ"א** שחולק על פסק השו"ע, והכריע כהתוס' דטעימה היינו ללא בליעה. וכן פסק שם בס"ק י' דאין כאן ספק דלא מצינו שום פוסק שכת' בהדיא דבולע פטור, ובירושלמי איתא בהדיא ולא אמרן אלא אם בלע אבל אם טעם לא, לכן נ"ל לברך אם בולע אפילו מעט, ע"כ. וכתב **במ"ב** (שם סי' ק"ט) דאע"פ שהרמ"א מחייב ברכה מ"מ כמה אחרונים החליטו עם פסק השו"ע והרמ"א דהוא ספק ברכה ולא יברך ולכתחלה טוב לזוהר הרוצה לבלוע שיתכוין ליהנות ממנו בתורת אכילה ויברך עליו, ע"כ. [וע"י **בביאור הלכה** (סי' קסז על סעי' ו ד"ה ולא ישיח) שכתב שמ"מ הרמ"א סמך נמי על סברת הרוקח. וע"י **בערוה"ש** שתמה על הרמ"א שפסק כתוס' והרי דברי המדרש נגדו].

ה. ברכה על אכילה לצורך רפואה

אלא דצ"ע בכל זה, דהרי כבר פסק השו"ע (סי' רד סעי' ה) דכל האוכלין והמשקין שאדם אוכל ושותה לרפואה, אם טעמם טוב והחיד נהנה מהם, מברך עליהם תחלה וסוף, ע"כ. ומאי שנא אכילה לרפואה דמברך לכו"ע אע"פ שאין כוונתו לאכילה אלא לרפואה, מטעימה דאע"פ שבולע (לדעת הרמב"ם) אינו מברך כיון שאין כוונתו להנות אלא לטעום כמבואר לעיל. ובאמת כבר הקשה כן הגרצ"פ זצ"ל **במקראי קדש** (פסח ח"ב סי' מ).

ולכאורה יש לחלק דשאני טעימת תבשיל שכל עיקר כוונתו הוא רק "לטעום" ולא לבלוע, משא"כ בתרופה שכל כוונתו "לאכול" התרופה, וע"כ אע"פ שכוונתו משום רפואה מ"מ כיון שנהנה מברך. ולפ"ז ניחא הא דפסק המ"ב לעיל דאף כשכוונתו לטעום אם מכוון לאכילה מהני ויכול לברך, אע"פ **שבשעה"צ** (אות ל) יצא להסתפק כשמכוון לטעימה וגם להנות, אם יכול לברך ורצה לפשוט ספקו מדין זה של בליעת תרופה דנקטינן דצריך לברך, ודחה דשאני התם דאע"פ שאינו מתכוון להנאה כלל צריך לברך משא"כ בני"ד, ע"כ. ולפי הנ"ל ניחא דאם כוונתו מלכתחלה לאכול ולבלוע ודאי מהני אף שכוונתו ג"כ לטעימה. אבל אם כוונת להנות ולטעום כיון שאין כוונתו לבלוע לשם אכילה מספקא ליה להשע"צ אם מברך, ודו"ק. [וע"י **באג"מ** (ח"א סי' עט) דלמעשה לא אתי ספקו של האר"צ ומוציא מודאי של החיי"א הסובר דודאי מברך ככה"ג].

מעתה נחזור לני"ד האם מברכים על קינוח בין אכילת גבינה או דגים לבשר, די"ל דאפילו אם בולע המאכל רק לצאת דעת הסוברים דלצורך קינוח יש לבלוע המאכל שמקנה בו, או משום בזיון אוכלין, כיון דסוף סוף כוונתו לבלוע דומה הדבר לבליעת תרופה דמברך עליה כיון שנהנה, ודו"ק.

- מסקנא דדינא -

העולה לדינא, המקנה פיו באמצעות מאכל, בין אכילת גבינה או דגים לבשר, אפילו אם בולעו רק לצאת דעת הסוברים שלצורך קינוח יש לבלוע המאכל שמקנה בו, או משום בזיון אוכלין, כיון דסוף סוף כוונתו לבלוע מברך עליו כיון שנהנה.

ואף המור וקציעה (סי' ק"ח) העלה ד"צ שיהא עסוק בתפלה דוקא, אלא כל דאכתי זמן תפילת החובה מצי להתפלל תפילת התשלומין.

והנה אע"ג דהא"ר והח"א ס"ל לדינא דמעיקר הדין מצי להתפלל תפלת תשלומין אף שלא סמוך לתפלת החובה, מ"מ אנו לא יצאנו מידי מח' הפוסקים, וע"כ נראה דאם מתפלל התשלומין שלא סמוך לתפלת החובה, עליו להתנות ולומר דאם אינו חייב בתפילה זו תהא לנרבה.

וכן כתב לדינא הפמ"ג [שם] וז"ל - וע"י א"ר אות ד' וסיים אם התפלל החובה והלך לעסקיו ורוצה להשלים התפילה ששכח יתפלל נרבה יע"ש, ונכון הוא, וכללא הוא, כל ספק פלוגתא דרבנותא יתפלל נרבה כבס"א, והיינו שיתנה ויאמר אם חייב אני הרי חובה ואם לאו נרבה.

וכ"כ החיד"א [מחזיק ברכה סי' ר' ובקו"א סי' א', קשר גודל סי' כ"ב סי' ה']. וכן העלה ככה"ח [סי' כ"א]. ולפ"ז נמצא דבנידון דידן שנוכר לאחר שסיימו תפילת ערבית של שבת שלא התפלל מנחה, תו לא מצי להשלים תפלתו, כיון שאינו יכול להתנות שתהא תפלתו נרבה, דקימ"ל [סי' ק"ז ס"א] דבשבת ויו"ט אין להתפלל נרבה. וכ"כ להדיא בפמ"ג אחר דבריו הנ"ל - ובשבת ויו"ט אין מתפלל תפילת ספק דאין יתנה דאין מביאין נרבה בשבת.

איברא דהמשנ"ב [סי' ט"ו] נקט דעיקר הדין כאחרונים דס"ל דמצי להתפלל תפלת תשלומין אף שלא סמוך לתפילת החובה, אלא דלכתחילה יותר נכון שיתנה דאם אינו חייב תהא תפלתו נרבה.

ולדבריו נמצא דאם ארע לו כן בשבת ויו"ט דאין מתפללין נרבה, שפיר מצי להתפלל תפילת התשלומין לשם חובה כעיקר הדין. ועובדא הוה במי ששכח להזכיר יעלה ויבא במנחה של א' דר"ח שחל בע"ש (דדינא הוא דאם נזכר אחר שחשיכה יתפלל ערבית שתיים, כיון דאף בתפילת ערבית אומר יעלה ויבא, וכמ"ש המג"א [סי' ק"ח ט"ו]), וכן נקט לדינא החיד"א [מחזיק ברכה סי' ט' וקשר גודל סי' כ"ב סי' כ']. וכן פסקו המשנ"ב [שם סי' ל"ד] והכה"ח [סי' נ"ד] ודלא כבנין אריאל, ונזכר בכך רק לאחר שסיימו תפילת ערבית. הנה דינו כדין הנוכר.

(אולם כ"ז ככה"ג דר"ח הוא ב' ימים, אולם אם חל ר"ח בע"ש ואינו אלא יום אחד, ושכח להזכיר יעלה ויבא במנחה ונזכר לאחר שחשיכה, אינו מתפלל ערבית ב' לתשלומין בכל גווני, כיון דבכה"ג אינו משלים אלא בתורת נרבה [נמש"ש השריע סי' ק"ח ס"א], ובשבת אין מתפללין תפילת נרבה כמ"ש השו"ע [סי' ק"ז ס"א] - וכמ"ש החיד"א [מחזיק ברכה סי' ק"ח סי' י'], והובאו דבריו בשערי תשובה [סי' ח'], וכן פסק המשנ"ב [סי' ק"ח סי' ל"ו]).

[נכתב ע"י הרב ש. פ. שליט"א]

פניני מוסר

עניני שבת קדש - קבלת שבת (ח)

חזרת הנשמות לגיהנום רק לאחר זמן תוספת שבת - ונוהגים לומר והוא רחום וברוך בארבעות ונועם כרי לחוסוף מחול על הקודש". (רמ"א סי' רצ"ג א')

- "ועוד, דכל שמושך (ר"ל בתפילת ערבית) אין הנשמות חוזרים לגיהנום. וקוח. וכן משמע בהקדמת הוזה"ק דף י"ד ע"ב דאין הרשעים חוזרים לגיהנום עד שמביילין ישראל על חסו.

וכתב חסד לאברהם את א' נראה שכל זמן שלא גמרו כל ישראל מהניח קדושת שבת אין הדין חוזר עליהם בכל תוקף, וכל אחד שמתאחר פועל טוב ופועלתו לפנו". (כפ החיים עט, יב)

- "וכתוב בספר התנין, אם נשמתו של אדם בגיהנום, בכל יום שיש מציאות אותה מגיהנום בעת שזיחה רגיל בעולם הזה לשבות, וכן בתוספת מקודש על החול במוצאי שבת, המאחר - מאחרין אותו שלא להכניסו לגיהנום, והממחר - ממחרין אותו להכניסו. ועל כן צריך להזכיר בזה מאד, ומטיל על כל אדם להזכיר בני ביתו על תוספת שבת וביחוד בימים הקצרים של ימות החורף...". (יסוד ושרש העבודה ח, א)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

© שמעתא עמיקתא - העלון נתרם בעילום שם להצלחת התורם ומשפחתו
לקבלת או הפצת העלון במקום מגוריכם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: AMIKTA571@GMAIL.COM